

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ВИСНОВОК

**на проект Закону про внесення змін до деяких законів України
щодо забезпечення права територіальної громади села, селища, міста
розпоряджатися та користуватися природними ресурсами місцевого
значення (реєстр. № 14041 від 15.09.2025)**

За дорученням Голови Верховної Ради України Комітет з питань екологічної політики та природокористування на своєму засіданні 25 листопада 2025 року (протокол № 249) розглянув проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права територіальної громади села, селища, міста розпоряджатися та користуватися природними ресурсами місцевого значення (реєстр. № 14041 від 15.09.2025), внесений народним депутатом України Заремським М.В., і відзначає.

Метою проекту Закону, відповідно до пояснювальної записки, є законодавче врегулювання питання забезпечення права територіальної громади села, селища, міста розпоряджатися та користуватися природними ресурсами місцевого значення.

Законопроектом передбачається внесення змін до законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про місцеве самоврядування в Україні». Зокрема, пропонується, що «територіальна громада села, селища, міста має право розпоряджатися та користуватися природними ресурсами місцевого значення, зокрема такими як деревина, піщано-гравійна суміш тощо, що видобуваються на території таких громад, для потреб таких громад, з дотриманням визначених законом обмежень, а також надавати на пільгових умовах такі природні ресурси місцевого значення мешканцям таких громад для вирішення їхніх особистих потреб за ціною собівартості добування таких природних ресурсів, з компенсацією різниці між собівартістю та ринковою ціною за рахунок субвенції з державного бюджету відповідним місцевим бюджетам». Також пропонується віднести до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад на їх пленарних засіданнях питання розпорядження та користування «природними ресурсами місцевого значення, зокрема такими як деревина, піщано-гравійна суміш тощо».

Державне агентство лісових ресурсів України у своєму висновку зазначило, що зміни до статті 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» призведуть до низки порушень у сфері земельного та лісового законодавства.

Статтею 8 Лісового кодексу України (далі – ЛКУ) визначено, що у державній власності перебувають усі ліси України, крім лісів, що перебувають у комунальній або приватній власності.

Виключне право на заготівлю деревини відповідно до пункту 2 частини першої статті 19 ЛКУ мають власники лісів або постійні лісокористувачі, які попередньо отримали спеціальний дозвіл на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубний квиток). Заготівля деревини без такого дозволу вважається незаконною рубкою та є порушенням лісового законодавства.

Щодо змін до статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» Держлісагентство вважає, що це питання вже врегульовано на законодавчому рівні і не потребує внесення змін (абзацом другої частини четвертої статті 66 Земельного кодексу України (далі – ЗКУ).

Враховуючи вищевикладене, Держлісагентство не підтримує проект Закону.

Державна служба геології та надр України у своєму висновку зазначила, що статтею 4 Кодексу України про надра (далі – Кодекс) визначено, що надра є виключною власністю Українського народу і надаються тільки у користування. Угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними.

Відповідно до частини першої статті 15 Кодексу надра надаються у строкове платне користування.

Згідно із статтею 6 Кодексу корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення.

Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Згідно з переліками корисних копалин загальнодержавного значення та корисних копалин місцевого значення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 № 827, зазначена у законопроекті піщано-гравійна суміш віднесена до корисних копалин загальнодержавного значення, видобування якої згідно з вимогами Кодексу допускається виключно на підставі спеціального дозволу на користування надрами.

Враховуючи зазначене Держгеонадра пропонують слова «піщано-гравійна суміш» виключити із законопроекту з метою недопущення нанесення збитків державі при неконтрольованому видобутку корисних копалин.

Міністерство фінансів України не підтримує законопроект та у своєму висновку зазначило, що положення законопроекту не відповідають бюджетному законодавству.

Міністерство розвитку громад та територій України висловило ряд зауважень до законопроекту, зокрема запропоновані зміни виходять за межі предмета

правового регулювання Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», та містять неузгодженість повноважень між суб'єктами системи місцевого самоврядування.

Мінрозвитку вважає, що законопроект потребує доопрацювання.

Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України у своєму висновку висловило ряд зауважень до законопроекту, зокрема зміни до статті 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» не містять вичерпного переліку природних ресурсів місцевого значення, що може спричинити неоднозначне тлумачення норми.

Згідно з частиною першою статті 57 ЗКУ земельні ділянки лісогосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства.

Відповідно до частини першої статті 17 ЛКУ у постійне користування ліси на землях державної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку надаються спеціалізованим державним лісогосподарським підприємствам, іншим державним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи.

З огляду на зазначене надання територіальній громаді села, селища, міста права розпоряджатися та користуватися, зокрема деревиною суперечить ЗКУ та ЛКУ.

Мінекономіки зазначає, що питання володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності врегульовано статтею 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Крім того Мінекономіки звертає увагу, що відповідно до Закону України «Про рослинний світ» до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення належать лісові ресурси державного значення.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про рослинний світ» ліміти спеціального використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення встановлюються на підставі науково обґрунтованих нормативів центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Враховуючи викладене вище Мінекономіки вважає, що текст проекту Закону потребує доопрацювання.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловило низку зауважень і пропозицій до змісту законопроекту, зокрема зміни, запропоновані до статті 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», у цілому не узгоджуються із іншими нормами цього Закону та виходить за межі регулювання статті 39, до якої вносяться зміни.

Крім того, Закон містить статтю 15 «Повноваження місцевих рад у галузі охорони навколишнього природного середовища», згідно з якою «місцеві ради несуть відповідальність за стан навколишнього природного середовища на своїй території і в межах своєї компетенції» та визначаються їх загальні повноваження, що не враховано у проекті.

ГНЕУ також відзначило, що запропонована редакція статті 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» не містить правового механізму її реалізації, що може призвести до зловживань окремими повноваженнями територіальних громад села, селища, міста щодо «права розпоряджатися та користуватися природними ресурсами місцевого значення, ..., а також надавати на пільгових умовах такі природні ресурси місцевого значення...». Так, не зрозуміло, на яких «пільгових умовах» надаватимуться такі природні ресурси та яким чином може працювати механізм «компенсації різниці між собівартістю та ринковою ціною за рахунок субвенції з державного бюджету відповідним місцевим бюджетам».

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету за підсумками розгляду ухвалив рішення, що проект Закону буде мати вплив на показники державного бюджету (призведе до збільшення його видатків). У разі прийняття відповідного закону він має вводитися в дію згідно з нормами частини третьої статті 27 Бюджетного кодексу України.

Комітет з питань екологічної політики та природокористування, проаналізувавши законопроект, висловлює такі зауваження та пропозиції:

1. Формулювання у законопроекті не відповідає принципу юридичної визначеності як складовій верховенства права. Юридичні норми повинні бути чіткими, зрозумілими та недвозначними, що є необхідним для забезпечення однакового правозастосування та запобігання довільному тлумаченню.

2. Законопроект не забезпечує узгодженості з чинним законодавством. Відповідно до частини першої статті 2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища регулюються цим Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, законодавством про охорону атмосферного повітря, про охорону та використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством. Для досягнення задекларованої мети законопроекту необхідно передбачити системні зміни до ЗКУ, ЛКУ, Водного кодексу України, Кодексу України про надра та інших нормативно-правових актів.

3. Запропоновані зміни до статті 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» не відповідають логічній структурі чинного Закону. Стаття 39 визначає перелік природних ресурсів загальнодержавного і місцевого значення, а не регламентує порядок здійснення прав розпорядження та користування такими ресурсами.

4. Терміни «особисті потреби», «потреби громад» у запропонованому контексті не мають нормативного визначення у природоресурсному законодавстві, що створює ризики різного розуміння, довільного застосування та порушення принципів рівності доступу.

5. Прийняття законопроекту в запропонованій редакції може спричинити ризики масового несанкціонованого видобування корисних копалин без належного державного контролю. Відсутність належної екологічної оцінки рішень органів місцевого самоврядування може призвести до деградації довкілля на місцевому рівні.

6. Законопроект залишає неврегульованими низку ключових питань, зокрема критерії визначення «пільгових умов», порядок надання природних ресурсів, механізми обчислення та виплати компенсації різниці між собівартістю та ринковою ціною. Відсутність чітких норм створює умови для вибіркового або привілейованого розподілу ресурсів.

7. Законопроект (реєстр. № 14041) та законопроект про внесення змін до статті 97 Бюджетного кодексу України щодо державної гарантії компенсації різниці між собівартістю та ринковою ціною природних ресурсів місцевого значення для мешканців територіальних громад (реєстр. № 14040) мають спільну мету і комплексний характер, спрямований на врегулювання питань управління, розпорядження та використання природних ресурсів місцевого значення. З огляду на взаємозв'язок положень цих законопроектів, їх розгляд має здійснюватися одночасно в межах одного порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України.

Враховуючи викладене, Комітет ухвалив висновок та прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права територіальної громади села, селища, міста розпоряджатися та користуватися природними ресурсами місцевого значення (реєстр. № 14041 від 15.09.2025), внесений народним депутатом України Заремським М.В., повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Співдоповідачем на пленарному засіданні із зазначеного питання визначено народного депутата України, голову підкомітету з питань охорони і раціонального використання водних ресурсів та державного моніторингу навколишнього природного середовища Прощука Едуарда Петровича.

Голова Комітету

Олег БОНДАРЕНКО

